

TDIU11 – Föreläsning 5

Virtuellt minne (Virtual memory)

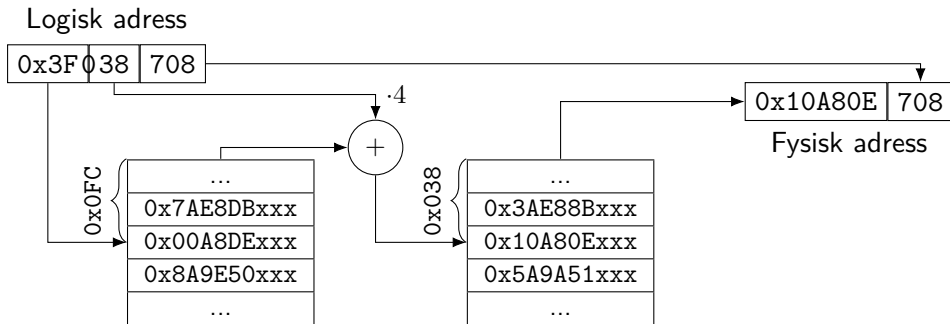
Filip Strömbäck

Planering

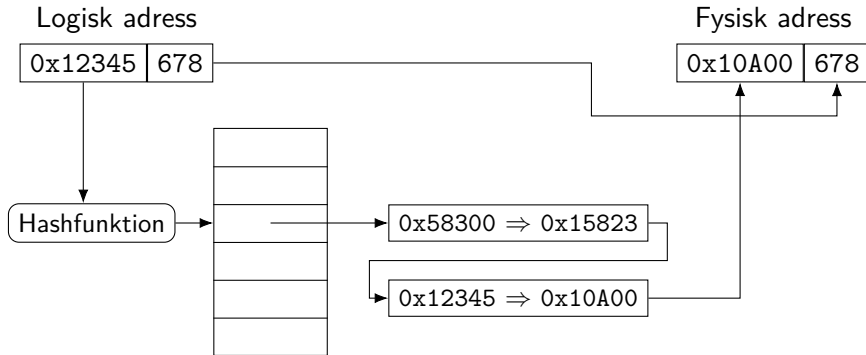
Vecka	Föreläsning	Seminarie
4	Processer och trådar	—
5	Filsystem och lagring	Utmaning 1: Schemaläggning
6	Minneshantering	Rapport 1: Filsystem I
7	Virtuellt minne	Utmaning 2: Filsystem
8	Säkerhet	Utmaning 3: Virtuellt minne
9	Repetition/utblickar	Rapport 2: Filsystem II
10	—	Utmaning 4: Säkerhet
11	Tentaförberedelse	Utmaning 5: Repetition (tisdag)
12	(omtenta-p)	Rapport: Uppsamling

- 1 Paging (Fortsättning)
- 2 Virtuellt minne
- 3 Strategier för page replacement

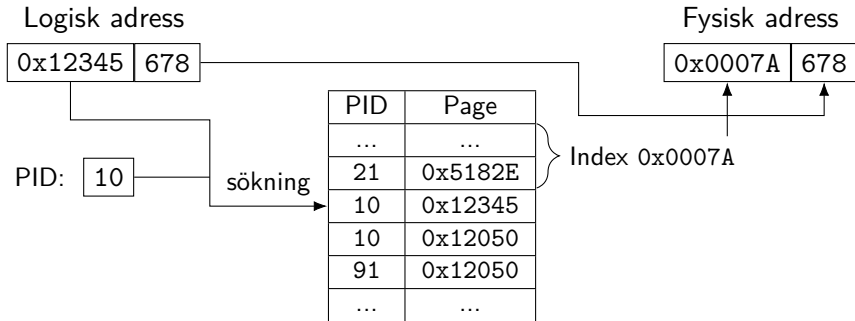
Hierarkisk Page-table

Hashad Page-tabell

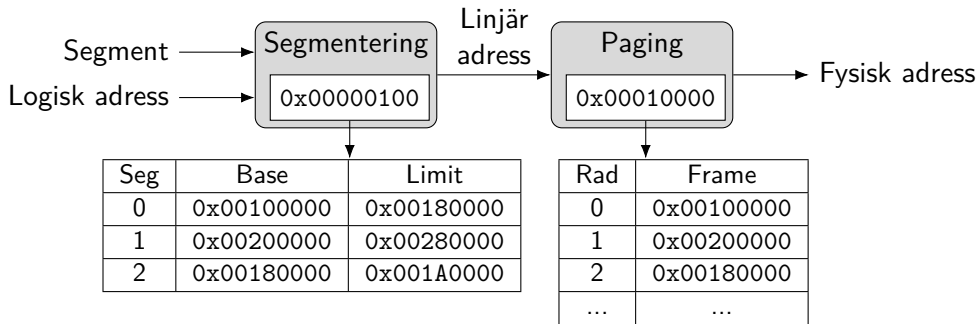

Inverterad Page-tabell

PT har ett element per *frame*. Svårt att dela minne mellan processer.

Segmentering + Paging (Intel x86)

- 1 Paging (Fortsättning)
- 2 **Virtuellt minne**
- 3 Strategier för page replacement

Storlek på logisk minnesrymd

På 64-bitarssystem har vi 2^{48} bitar = 256 TiB logisk adressrymd.

Vi har inte 256 TiB RAM.

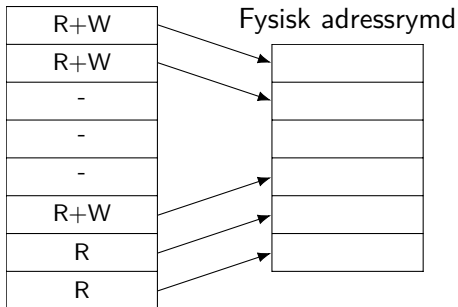
Hur fungerar det?

Information i page-tabell

Pagetabell innehåller ytterligare information för varje rad:

- Är raden giltig (valid-bit/present-bit)
- Är raden skrivbar?
- Är raden tillgänglig ifrån user-mode?
- Information om åtkomst

Logisk adressrymd

Systemanrop

Windows	UNIX	Beskrivning
VirtualAlloc	mmap	Gör mer minne tillgängligt i den logiska adressrymden
VirtualProtect	mprotect	Ändra åtkomst till tillgängligt minne
VirtualFree	munmap	Frigör minne i den logiska adressrymden

Varför stor logisk adressrymd?

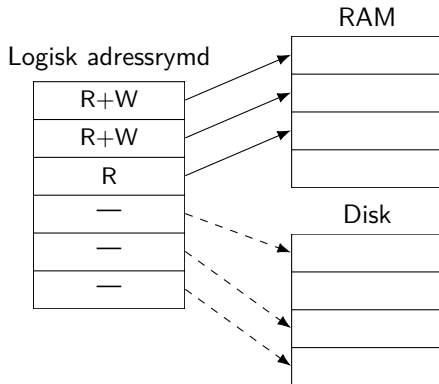
- Möjlighet att använda disk som RAM
- Möjlighet till mer RAM i framtiden
- ASLR (Address Space Layout Randomization)
- Möjlighet till filåtkomst via RAM

Virtuellt minne (Demand paging)

Idé: Använd disk för att lagra pages om vi har slut på frames i RAM!

För pages lagrade på disk:

- Sätt valid/present till 0
- Hårdvaran genererar interrupt när åtkomst sker (pagefault)
- OS kan då läsa page från disk, och starta om instruktionen

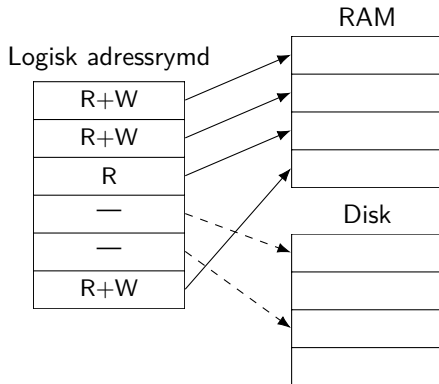

Virtuellt minne (Demand paging)

Idé: Använd disk för att lagra pages om vi har slut på frames i RAM!

För pages lagrade på disk:

- Sätt valid/present till 0
- Hårdvaran genererar interrupt när åtkomst sker (pagefault)
- OS kan då läsa page från disk, och starta om instruktionen

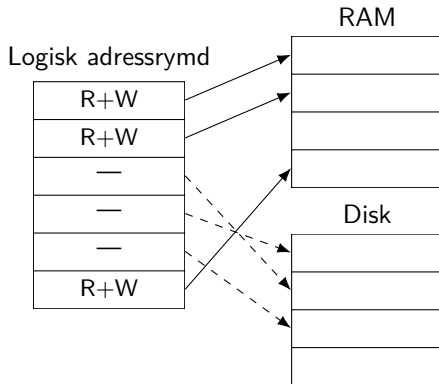

Virtuellt minne (Demand paging)

Idé: Använd disk för att lagra pages om vi har slut på frames i RAM!

För pages lagrade på disk:

- Sätt valid/present till 0
- Hårdvaran genererar interrupt när åtkomst sker (pagefault)
- OS kan då läsa page från disk, och starta om instruktionen

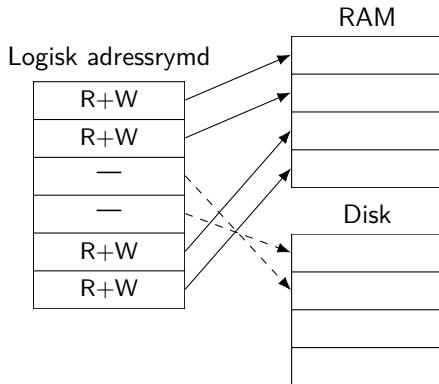

Virtuellt minne (Demand paging)

Idé: Använd disk för att lagra pages om vi har slut på frames i RAM!

För pages lagrade på disk:

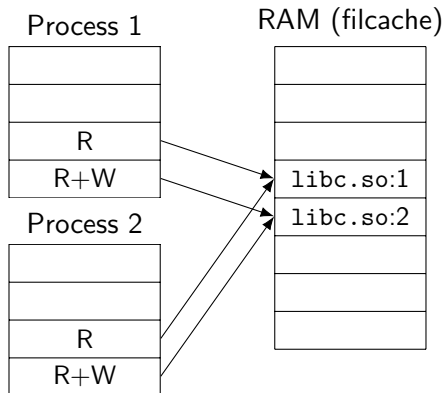
- Sätt valid/present till 0
- Hårdvaran genererar interrupt när åtkomst sker (pagefault)
- OS kan då läsa page från disk, och starta om instruktionen

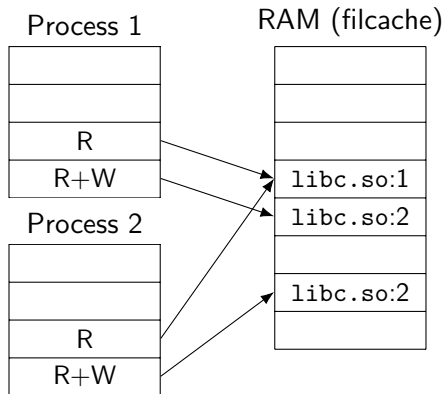
Filer från disk

- Vi kan använda samma teknik för filer på disk!
- Behöver inte "kopiera" filen till RAM
- Kan dela minne mellan olika processer
- Copy-on-write vid behov

Filer från disk

- Vi kan använda samma teknik för filer på disk!
- Behöver inte "kopiera" filen till RAM
- Kan dela minne mellan olika processer
- Copy-on-write vid behov

Demand paging

Fördelar:

- Vi kan köra fler processer än vad som får plats i RAM
- Vi behöver inte läsa hela programmet från disk
- (Vi behöver inte lagra pages som inte har använts)

Nackdelar:

- Disk (även SSD) är *mycket* långsammare än RAM
- Dyrt ifall pages måste flyttas fram och tillbaka till disk
- Extremfall: thrashing

Vad kostar demand paging?

Från förra föreläsningen:

$$\text{EAT} = t_h \cdot \alpha + t_m \cdot (1 - \alpha)$$

- t_h – Tid för en *cache hit*
- t_m – Tid för en *cache miss*
- α – Andel av tiden vi får *cache hit*

För 2-nivå paging:

- $t_h = 100 \text{ ns} + \varepsilon$
- $t_m = 300 \text{ ns} + \varepsilon$
- $\alpha = 99\% = 0.99$

$$\text{EAT}_{\text{ram}} = 102 \text{ ns}$$

Vad kostar demand paging?

Från förra föreläsningen:

$$\text{EAT} = t_h \cdot \alpha + t_m \cdot (1 - \alpha)$$

- t_h – Tid för en *cache hit*
- t_m – Tid för en *cache miss*
- α – Andel av tiden vi får *cache hit*

Demand paging (med SSD):

- $t_h = 102 \text{ ns}$
- $t_m = 100 \text{ } \mu\text{s} = 10^5 \text{ ns}$
- $\alpha = 99\% = 0.99$

$$\text{EAT}_{\text{disk}} = 1101 \text{ ns}$$

– För högt!

Vad kostar demand paging?

Från förra föreläsningen:

$$\text{EAT} = t_h \cdot \alpha + t_m \cdot (1 - \alpha)$$

- t_h – Tid för en *cache hit*
- t_m – Tid för en *cache miss*
- α – Andel av tiden vi får *cache hit*

Demand paging (med SSD):

- $t_h = 102 \text{ ns}$
- $t_m = 100 \text{ }\mu\text{s} = 10^5 \text{ ns}$
- $\alpha = 99.99\% = 0.9999$

$$\text{EAT} \approx 112 \text{ ns}$$

Ett pagefault för varje 10000:e minnesåtkomst

- 1 Paging (Fortsättning)
- 2 Virtuellt minne
- 3 Strategier för page replacement

Översikt

När en process använder en page som inte finns i RAM:

1. Hitta page på disk
2. Hitta en ledig frame i RAM:
  - Finns ingen: välj en frame som ska ersättas, skriv till disk
3. Kopiera page från disk till vald frame
4. Fortsätt exekevering av processen

Om RAM är fullt blir EAT större

Vilken page ska ersättas?

Om RAM är fullt måste någon page flyttas till disk.

Vilken ska vi välja?

Finns olika algoritmer:

- FIFO (First In First Out)
- Optimal
- LRU (Least Recently Used)

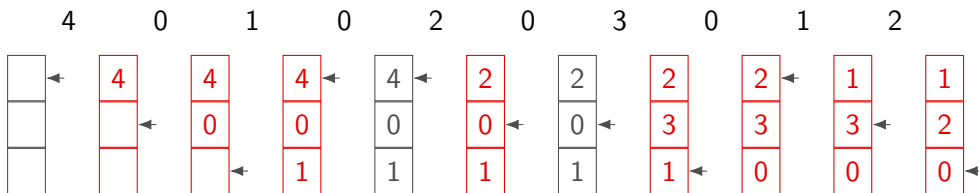
FIFO (First In First Out)

Idé: Välj den äldsta (använd en kö)

FIFO (First In First Out)

Idé: Välj den äldsta (använd en kö)

Optimal

Idé: Välj den page som inte kommer användas på längst tid

4   0   1   0   2   0   3   0   1   2

Problem: Kan inte se in i framtiden... Bra referenspunkt.

Optimal

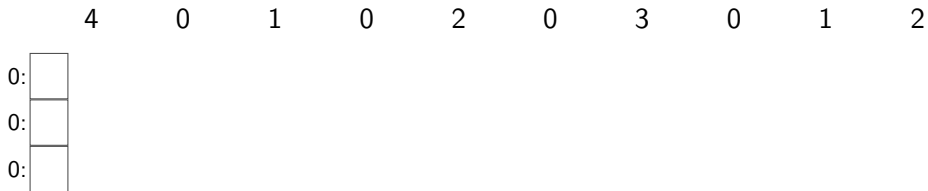
Idé: Välj den page som inte kommer användas på längst tid

	4	0	1	0	2	0	3	0	1	2
	4	4	4	4	2	2	3	3	3	3
		0	0	0	0	0	0	0	0	0
			1	1	1	1	1	1	1	2

Problem: Kan inte se in i framtiden... Bra referenspunkt.

LRU (Least Recently Used)

Idé: Approximera optimal algoritm genom att använda den som inte använts på längst tid

Problem: Hur håller vi koll på detta?

LRU (Least Recently Used)

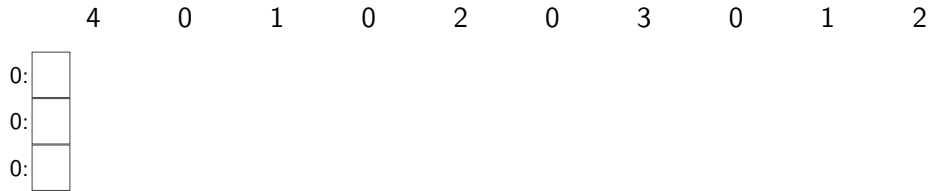
Idé: Approximera optimal algoritm genom att använda den som inte använts på längst tid

	4	0	1	0	2	0	3	0	1	2
0:		1: 4	1: 4	1: 4	1: 4	5: 2	5: 2	5: 2	9: 1	9: 1
0:		0:	2: 0	2: 0	4: 0	4: 0	6: 0	8: 0	8: 0	8: 0
0:		0:	0:	3: 1	3: 1	3: 1	7: 3	7: 3	7: 3	10: 2

Problem: Hur håller vi koll på detta?

Approximativ LRU – Klockalgoritm (Second-chance algorithm)

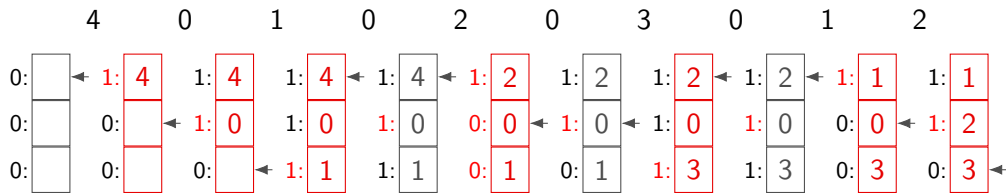
Idé: Hårdvaran noterar när pages har använts, vi kör FIFO men hoppar över pages som använts!

Approximativ LRU – Klockalgoritm (Second-chance algorithm)

Idé: Hårdvaran noterar när pages har använts, vi kör FIFO men hoppar över pages som använts!

Hur många frames ska varje process få?

Finns olika metoder:

- Lika många frames/process
- Proportionerligt mot storlek

Om för liten $\Rightarrow$ thrashing

Working set kan estimeras minimum:

- Antal pages som aktivt används
- Approximation: antal pages som använts senaste x tiden
- Varierar under programmets körning

Filip Strömbäck

www.liu.se